

Dari parti serpihan ke rakan gabungan Pakatan Harapan: Evolusi Gerakan Harapan Baru (2015 – 2018)

From splinter party to Pakatan Harapan alliance partners: evolution of Gerakan Harapan Baru (2015-2018)

Saiyid Radzuwan Syed Sopi

Pusat Pengajian Pendidikan Jarak Jauh, Bahagian Sains Politik, Universiti Sains Malaysia, 11800 Minden, Pulau Pinang
Email: pbsaiyid@usm.my

Abstrak

Kajian ini bertujuan mengenal pasti hala tuju AMANAH setelah mereka berpisah dengan PAS dan cabaran yang harus diharungi oleh mereka setelah berjaya menjadi sebahagian daripada kerajaan pemerintah. Pemimpin politik yang terlibat secara langsung dengan penubuhan parti serpihan akan membawa sekali penyokongnya dan mereka akan memberi tekanan kepada parti lama. Senario ini pernah berlaku terhadap PKR ketika menentang UMNO dan AMANAH ketika menentang PAS. Sudah semestinya parti induk akan membuat tanggapan bahawa parti serpihan merupakan ancaman kepada mereka dan strategi yang sesuai untuk menjatuhkan mereka ialah dengan menyebarkan propaganda atau fitnah sama ada dengan memainkan isu perkauman atau kebencian. Kajian ini bersifat perpustakaan dan bahan kajian yang digunakan lebih tertumpu kepada tulisan ilmiah. Oleh itu, kajian ini mendapati bahawa AMANAH bersama rakan gabungannya harus terus bekerja dan mempamerkan kehebatan mereka sebagai pemimpin walaupun musuh politik sering melemparkan fitnah yang berbentuk perkauman atau kebencian. Mereka harus mengambil iktibar daripada PKR Selangor yang berjaya mengekalkan statusnya sebagai kerajaan negeri sejak 2008, walaupun mereka sering dilemparkan dengan pelbagai tuduhan yang menyakitkan oleh UMNO di awal pentadbirannya. Realitinya, politik perkauman atau politik kebencian tiada tanda noktah akhir dan AMANAH bersama sekutunya boleh menawan keyakinan rakyat melalui kecekapan pengurusan dan pentadbiran.

Kata Kunci: AMANAH, perkauman, musuh politik, politik kebencian dan sekutu

Abstract

The focus of this research is to identify the future of AMANAH after they had split from PAS and what were the challenges faced by them after becoming part of the ruling party. Furthermore, the political leaders who are directly involved with the establishment of the splinter party will bring together their supporters and this will put pressure to their previous party. This scenario had happened when PKR went against UMNO and AMANAH against PAS. In reality, the party's main assumption is that the splinter party is a threat to them and the best strategy for defeating them is to spread propaganda or defamation, either related to communal or hate issues. This study is a library research and all the materials used focused more on the academic research. Therefore, the study has found that AMANAH with their coalition partners should continue to work and take responsibility as a leader despite communal or hatred issues from their political enemies. They should learn from Selangor PKR, which has retained its status as the state government since 2008, although they have often been challenge by UMNO at the beginning of their administration. In reality, the politics of race or political hatred has no end and AMANAH with their allies can win over people's confidence through efficient management and administration.

Keywords: AMANAH, communal, political enemy, political hatred and allies

Pendahuluan

Keputusan muktamar tahunan Parti Islam Se-Malaysia (PAS) di pusat kali ke-61 yang diadakan di Kuala Selangor pada 4-6 Jun 2015 telah memperlihatkan bahawa kumpulan progresif gagal mempertahankan jawatan mereka dalam PAS. Kekalahan mereka telah diduga kerana sebelum muktamar diadakan, terdapat komplot yang mengatur dan melobi perjalanan pemilihan dengan menetapkan bahawa hanya calon tertentu sahaja harus diberikan kemenangan. Kekalahan golongan

progresif dalam muktamar PAS tidak mematikan hasrat mereka untuk terus bergiat dalam politik dan semangat sedemikian telah mengakibatkan terbentuknya Gerakan Harapan Baru (GHB). Secara dasarnya, GHB diklasifikasikan sebagai parti serpihan daripada PAS dan faktor yang mendorong terbinanya GHB ialah perebutan kuasa antara mereka yang sudah berkuasa dengan mereka yang ingin berkuasa, konflik dalaman dan perselisihan pendapat dengan pemimpin parti yang sedia ada. Realitinya, senario terbentuknya parti serpihan sama ada daripada parti pemerintah atau pembangkang bukanlah merupakan hal yang ganjil kerana setiap aktor politik ingin berkuasa dan memperluaskan pengaruh mereka ke tahap yang lebih tinggi. Oleh itu, pantas-mencantas dan mengatur perjalanan pemilihan parti dilihat sebagai strategi untuk membolehkan seseorang itu terus berkuasa.

Selain itu, proses membentuk, memelihara, membubar dan menubuhkan parti baharu merupakan strategi parti politik dalam usaha untuk memburu kuasa. Menurut Austin (1975:18), kuasa boleh didefinisikan sebagai elemen utama dalam bidang politik dan dengan memiliki kuasa, maka seseorang itu boleh membuat keputusan, mengeluarkan arahan, mengurniakan ganjaran atau hukuman dan melaksanakan apa jua perkara, malah kuasa boleh menetapkan hala tuju sesebuah organisasi. Ramai aktor politik membuat tafsiran bahawa sesebuah parti politik yang berjaya membentuk kerajaan harus memaksimumkan penggunaan kuasa agar kehebatan mereka digeruni oleh pihak musuh. Namun, jika mereka masih mengaplikasikan nilai simpati dan kerap kali bertolak ansur dengan musuh politik, maka kehebatan mereka hanyalah ilusi. Tambahan pula, seseorang yang telah berkuasa dan bertaraf veteran akan cuba mengekal, memelihara dan memperluaskan pengaruhnya agar kedudukannya terus stabil. Akan tetapi, musuh politik kepada golongan veteran tersebut akan cuba mengehadkan atau menghalang malah menghapuskan pengaruh golongan veteran. Realitinya, bukan mustahil golongan veteran yang sudah berkuasa akan mengaplikasikan konsep matlamat menghalalkan cara yang dipelopori oleh Machiavelli (Machiavelli, 1989:xi), manakala musuh politik yang masih memburu kuasa atau dijanjikan kuasa akan terus menyerang golongan veteran dan mereka boleh diklasifikasikan sebagai golongan liberal, radikal atau progresif.

Sebagai contoh, Parti Demokratik Liberal (Liberal Democratic Party - LDP) di Jepun juga tidak sunyi dilanda perebutan kuasa. Ichiro Ozawa, pemimpin kanan LDP berpendapat bahawa reputasinya sebagai ahli politik yang berkarisma akan dapat dipertingkatkan dengan melakukan pembubaran parti dan menubuhkan parti baharu. Selain itu, beliau juga percaya bahawa matlamatnya untuk memburu kuasa akan tercapai. Menurut Christensen (2000:14), Ozawa bersama sekumpulan penyokongnya yang terdiri daripada pengamal undang-undang telah mengatur satu komplot untuk melumpuhkan kekuatan LDP dengan mengumumkan keluar daripada LDP dan mereka menubuhkan parti baharu yang dikenali sebagai Parti Pembaharuan (Renewal Party – RP). Tindakan Ozawa bersama pengikutnya yang bertekad hendak meninggalkan LDP telah dirakam pada 1993 dan fenomena tersebut dilihat sebagai satu peristiwa bersejarah dalam politik Jepun. Namun, usia RP tidak berpanjangan dan parti tersebut telah dibubarkan pada 1994 dan Ozawa telah mengstrukturkan semula kerjaya politiknya dengan menubuhkan Parti Barisan Baharu (New Frontier Party – NFP). Perbuatan Ozawa yang sering kali menubuh, menghapuskan dan mewujudkan semula parti politik tidak mengembalikan reputasinya sebagai seorang pemimpin yang berkaliber. Strategi berpolitik yang diaplikasikan oleh beliau telah memberi kesan negatif terhadap dirinya sendiri. Selain itu, beliau telah dikritik hebat oleh rakyat, musuh politik dan penyokongnya sendiri kerana perbuatannya yang tidak mencerminkan sebagai seorang ahli politik yang boleh dijadikan idola.

Seterusnya, bagaimanakah pula dengan persepsi masyarakat umum, pemimpin atau penyokong atau ahli parti, golongan profesional, sarjana sains politik dan sesiapa sahaja di luar mengenai parti serpihan? Ada dalam kalangan mereka melihat pembentukan parti serpihan sebagai pengkhianat, tidak setia dengan perjuangan parti, bersifat tamak untuk cepat berkuasa dan pelbagai cemuhan negatif dilabelkan kepada mereka yang melompat dan membentuk parti serpihan. Realitinya, nisbah mereka yang memberi pandangan positif mengenai parti serpihan adalah sedikit berbanding negatif. Namun, persoalannya di sini ialah bagaimanakah seseorang ahli parti itu mesti setia kepada kepimpinan parti jika pemimpin parti tersebut bersikap kuku besi, mengamalkan cara pemikiran Machiavelli dan merancang konspirasi untuk menyingkirkan mana-mana ahli parti yang tidak sehaluan dengan ketua parti?

Sebagai contoh, Parti KeAdilan Rakyat (PKR) yang ditubuhkan oleh Dato' Seri Anwar Ibrahim merupakan parti serpihan daripada United Malays National Organization (UMNO) kerana parti ini diwujudkan selepas Anwar disingkirkan daripada kerajaan oleh Tun Mahathir Mohamad pada tahun 1998. Mahathir berpendapat bahawa Anwar harus dipecat daripada kerajaan kerana beliau telah dituduh terlibat dengan kes liwat. Tambahan pula, adalah tidak bermoral jika seseorang pemimpin yang terlibat dengan kes salah laku seks dikekalkan dalam kerajaan. Namun, pelucutan jawatan Anwar sebagai ahli politik dilakukan atas sikap balas dendam oleh Mahathir dan beliau pada ketika itu telah menyalahgunakan kuasanya sebagai Perdana Menteri dengan mencantas mana-mana ahli politik yang tidak sehaluan dengan tindakannya (Malaysiakini, 12 Mac 2018). Walaupun tindakan Mahathir dibantah oleh rakyat dan parti pembangkang, namun Mahathir tetap dengan pendiriannya untuk menyingkirkan Anwar daripada kerajaan. Dalam situasi sebegini, perlukah Anwar taat kepada Mahathir dengan menghalalkan sahaja segala perbuatannya atau bertindak dengan memberikan tekanan kepada beliau (Mahathir) dengan menubuhkan parti serpihan?

Sementara itu, sejak PKR ditubuhkan pada tahun 1999 sehinggalah makalah ini dihasilkan, belum kelihatan tanda-tanda bahawa PKR sedang menghadapi masalah yang serius dan parti tersebut harus dibubarkan. Memang tidak dinafikan bahawa ramai calon PKR telah melakukan pelbagai kesalahan yang menimbulkan kemarahan rakyat seperti melompat parti, menjadi calon bebas dan bekerjasama dengan UMNO. Kejadian sedemikian jelas kelihatan terutamanya selepas pilihan raya umum ke-12 (PRU 12) pada 2008. Namun, fenomena tersebut tidak menggugat kestabilan parti dan PKR menganggap bahawa senario sedemikian merupakan rahmat kepada mereka kerana kejadian tersebut boleh dikategorikan sebagai tapisan untuk mengasingkan mana-mana calon, ahli atau pemimpin parti yang bermasalah. Perebutan kuasa dan perbezaan pendapat dalam parti tidak bermakna parti itu sedang menghadapi masalah serius kerana setiap perdebatan atau pertelingkahan mempamerkan kesuburan amalan demokrasi khususnya dalam hak bersuara.

Selanjutnya, Presiden PAS Abdul Hadi Awang tidak begitu gembira dengan kemunculan GHB dan beliau sering kali mengeluarkan kenyataan yang kurang baik terhadap GHB seperti parti nyamuk dan usia GHB tidak berpanjangan. Dalam konteks ini, sudah semestinya Hadi berasa kecewa dengan tindakan golongan progresif kerana mereka pernah berjuang bersama-sama menentang Barisan Nasional (BN), tetapi sekarang golongan progresif telah menubuhkan parti serpihan dan bertindak memberikan tentangan terhadap PAS. Hadi dan pemimpin golongan progresif telah mengharungi pelbagai ranjau politik secara bersama dan kini mereka telah menjadi musuh politik. Realitinya, Hadi sebagai seorang ahli politik veteran harus faham bahawa senario politik akan berubah mengikut peredaran zaman dan di sini memerlukan kebijaksanaan seorang ketua untuk membaca landskap politik semasa. Pergolakan dan perebutan kuasa adalah senario lumrah dalam politik dan setiap aktor politik harus bersedia menghadapi segala kemungkinan yang pasti berlaku dalam politik. Oleh itu, kemunculan parti serpihan dan parti tersebut bertindak sebagai musuh politik terhadap parti lamanya diklasifikasikan sebagai permainan politik.

Oleh itu, makalah ini akan menganalisis ke manakah hala tuju GHB setelah mereka berpisah dengan PAS dan bagaimanakah musuh politik menyusun strategi untuk memusnahkan pengaruh mereka? BN dan PAS masih berpendapat bahawa politik berasaskan kaum masih lagi relevan walaupun sudah kedengaran ramai rakyat Malaysia telah mula menolak pendekatan berpolitik sedemikian. GHB harus bijak menyusun strategi berpolitik seperti mengaplikasikan politik gabungan dan bersedia mengenyahkan perbezaan pegangan politik. Selanjutnya, musuh politik sentiasa mengintai peluang untuk memastikan jangka hayat lawannya akan terkubur dan pemain utama dalam penyebaran berita palsu boleh terdiri daripada orang perseorangan, penyokong tegar parti, persatuan atau pihak berkuasa. Tambahan pula, penyebaran berita palsu yang dilakukan oleh musuh politik pada zaman moden ini mudah dilaksanakan dengan bantuan media sosial walaupun terdapat laporan yang mengatakan bahawa pihak berkuasa berjanji akan mendakwa mana-mana pihak atau individu yang menyebarkan berita palsu. Selain itu, GHB harus membuktikan kepada rakyat bahawa mereka bukannya parti nyamuk seperti yang ditularkan dalam media sosial dan media cetak.

Reaksi dan kajian lanjutan

Seseorang ahli politik yang tewas dalam pemilihan parti tidak bermakna beliau akan bersara daripada dunia politik kecuali atas sebab-sebab tertentu seperti faktor kesihatan. Selanjutnya, mereka yang kalah akan menubuhkan parti politik baharu atau menganggotai mana-mana parti politik yang sedia ada dan dalam masa yang sama mereka akan membawa sekali para penyokongnya. Secara dasarnya, seseorang ketua akan menjalinkan hubungan erat dengan pengikutnya dan hubungan tersebut akan berpanjangan. Ikatan dua hala atau disebut sebagai penaung dinaung (*partron client*) boleh dijadikan sebagai senjata untuk memperkukuhkan kuasa. Secara umumnya, ikatan penaung dinaung bukan hak milik eksklusif golongan ahli politik, malahan pendekatan tersebut turut juga diperluas dan dipergunakan oleh masyarakat industri, kesatuan sekerja, pertubuhan, masyarakat sivil, penjawat awam dan ahli kariah kampung. Realitinya, ramai elit politik di benua Asia, Amerika Latin dan benua Eropah mengaplikasikan fahaman penaung dinaung untuk survival politik mereka. Sebagai contoh, Jepun akan menggunakan istilah *oyabun kobun*, Brazil pula menggelarnya *coronelismo*, manakala Mexico akan menyebut sebagai *caciquismo* (Roniger, 1987:310). Kesemua sebutan tersebut merangkumi maksud yang serupa seperti penaung dinaung walaupun konotasinya berbeza-beza mengikut adat dan kepercayaan masing-masing.

Sementara itu, cabaran politik pada zaman moden ialah kekuatan ekonomi dan ramai pemimpin, penyokong, pengikut dan sesiapa sahaja yang terlibat dengan politik beranggapan bahawa bergiat cergas dalam politik boleh membina kekayaan dengan pantas. Sebagai contoh, ramai pemimpin UMNO sama ada peringkat pusat, negeri, bahagian atau cawangan menjalani kehidupan seharian dengan mewah dan situasi ini boleh dilihat sebelum mereka kalah dalam PRU 14 pada 2018. Slogan "*cash is king*" yang pernah diaplikasikan oleh Najib Razak telah menggalakkan lagi politik kebendaan dalam kalangan ahli UMNO (Rahimah Abdullah, 2019). Tambahan pula, kemunculan revolusi industri dan kecanggihan teknologi telah mengubah corak hubungan antara ketua dengan penyokong dan setiap hubungan tersebut mula dipengaruhi oleh faktor kebendaan seperti wang, kedudukan, pangkat, kuasa, pengaruh dan kemasyhuran. Dalam erti kata lain, politik wang atau rasuah politik telah mula merebak, meresap dan dijadikan sebagai satu syarat wajib dalam membina hubungan dua hala. GHB pun tidak terkecuali daripada terkena sindrom politik wang walaupun kebanyakan pemimpin dan penyokongnya berasal daripada PAS yang mengamalkan kesederhanaan dalam kehidupan.

Walau bagaimanapun, ikatan dua hala yang terjalin antara ketua dengan penyokong tidak akan berkekalan jika faktor kebendaan seperti wang atau imbuhan dijadikan sandaran utama. Menurut Machiavelli (1988:59), "*friendships that are acquired with money, and not through greatness and nobility of character, are paid but not secured, and prove unreliable just when they are needed*". Pandangan Machiavelli menjelaskan bahawa ikatan hubungan antara ketua dengan penyokong yang dibina bersumberkan kepada faktor kepentingan peribadi, pertukaran habuan dan pengagihan kekayaan sudah pasti tidak akan berkekalan disebabkan struktur persahabatan yang lemah. Ikatan tersebut bersifat rapuh, goyah dan mudah runtuh kerana setiap aktor yang terlibat secara langsung dalam hubungan itu akan cepat berubah jika mereka mendapat tawaran daripada pihak ketiga yang menjanjikan pulangan lebih lumayan. Oleh itu, ikatan dua hala antara ketua dengan penyokong jika dibina berpaksikan kepada faktor kebendaan sudah pasti tidak akan memberikan kelebihan yang berpanjangan kepada organisasi, parti, kesatuan sekerja atau pertubuhan persatuan (Warner, 1997:533).

Jelaslah, terbukti bahawa hubungan dua hala yang dibina bersumberkan politik kebendaan tidak akan berpanjangan kerana kepentingan peribadi mengatasi nilai persahabatan. Sehubungan itu, perjuangan politik seseorang individu itu boleh berubah dalam sekelip mata jika pihak ketiga menawarkan ganjaran yang lebih lumayan. Dalam situasi sebegini, nilai moral dan etika sudah hilang daripada jati diri seseorang itu dan lazimnya individu tersebut akan memilih jalan pintas untuk memperoleh kekayaan. Tambahan pula, setiap individu yang terlibat dalam hubungan dua hala akan sentiasa mengintai peluang dan kesempatan untuk mengaut keuntungan dan selalunya ganjaran yang

mereka cari melebihi daripada apa yang dijangkakan. Sebagai perbandingan, kakitangan kerajaan atau swasta atau pemain bola sepak profesional akan berhijrah ke tempat baharu jika mereka mendapat tawaran gaji yang lebih lumayan dan fenomena ini merupakan fitrah kehidupan manusia. Dalam konteks ini, majikan atau persatuan tidak boleh menyalahkan pekerja yang ingin berhijrah ke tempat lain kerana setiap pekerja juga mempunyai impian untuk membina kehidupan yang lebih baik. Justeru, majikan atau persatuan atau kerajaan harus sensitif dengan keperluan kehidupan seharian yang semakin hari semakin mencabar akibat persaingan kehidupan.

Secara kesimpulannya, mengapakah seseorang ahli politik yang pada asalnya dikategorikan sebagai penyokong setia partinya, tetapi dalam keadaan sedar akan menubuhkan parti baharu dan memberikan tentangan terhadap parti lamanya? Perbincangan tersebut lebih menjurus ke arah persengketaan dalaman, tidak puas hati dengan kepimpinan parti, perasaan dendam, tiada persefahaman dengan ketua, lebih kepada sikap mementingkan diri sendiri dan perkara yang segala mungkin dalam politik. Sebagai contoh, ahli politik yang mengaplikasikan gaya pemikitan Machiavelli, berfikirkan sekular dan menyokong fahaman konservatif akan sanggup melakukan apa sahaja tindakan hanya semata-mata untuk memperoleh kuasa. Justeru, bukanlah merupakan satu fenomena yang luar biasa jika seseorang ahli politik itu yang pada asalnya diklasifikasikan sebagai golongan penyokong kerajaan dan pada akhirnya menukar arus perjuangan hanya disebabkan faktor kuasa. Realitinya, tidak akan wujud rakan ataupun musuh yang kekal dalam politik, cuma kepentingan peribadi sahaja yang berkekalan. Oleh itu, kuasa dilihat sebagai satu senjata yang menjadi rebutan ramai ahli politik kerana mereka percaya bahawa dengan adanya kuasa, maka mereka boleh melakukan apa sahaja untuk memuaskan nafsu peribadi.

GHB ke AMANAH

GHB secara rasminya telah didaftarkan sebagai parti politik pada 16 September 2015 dan dikenali sebagai Parti Amanah Negara (AMANAH) yang diketuai oleh Mohamad Sabu. Secara realitinya, AMANAH merupakan parti serpihan daripada PAS dan salah satu faktor yang menyebabkan terbinanya AMANAH ialah konflik dalaman PAS. Selain itu, ramai pemimpin tertinggi parti, ahli dan penyokong PAS berpendapat bahawa sudah tiba masanya pengurusan PAS hanya diterajui oleh golongan yang berlatarbelakangkan agama berbanding golongan progresif. Pada pandangan golongan agamawan, golongan progresif tidak lagi sesuai berada dalam kepimpinan PAS kerana mereka lebih cenderung kepada Islam liberal, tidak wala' kepada parti, antihudud dan berfikirkan liberal. Penyingkiran golongan progresif dilakukan secara sistematik, terancang dan mendapat persetujuan daripada pengurusan tertinggi parti. Secara dasarnya, cara yang paling mudah untuk mematikan kerjaya seseorang ahli politik ialah tidak memberikan undi kepada mereka semasa diadakan pemilihan jawatankuasa parti.

Kajian Tan (2002:150) menjelaskan bahawa kebanyakan parti politik enggan melakukan perubahan jika perubahan tersebut tidak mendatangkan keuntungan kepada parti. Persoalannya ialah ke manakah haluan PAS setelah mereka melakukan rombakan struktur pengurusan parti melalui muktamar 2015 dan benarkah pengurusan parti akan bertambah sistematik jika hanya diterajui oleh ulama sahaja? Kelantan telah ditadbir oleh PAS sejak 1990 dan sehingga makalah ini dihasilkan, tiada laporan rasmi daripada kerajaan persekutuan yang menjelaskan bahawa Kelantan telah mencapai kemajuan ekonomi yang pesat. Cuma beberapa tahun lepas PAS mula mengalami ketirisan pengurusan dan pentadbiran yang kronik apabila mereka mula dibebani dengan saman mahkamah seperti isu lebuhraya rakyat (Malaysiakini, 4 Jan 2018) dan Kompleks Perakayuan Kelantan (Malaysiakini, 31 Dis 2017). Sebagai perbandingan, Pulau Pinang dan Selangor yang ditadbir oleh bukan PAS telah memperlihatkan kemajuan, terutamanya dari sudut ekonomi dan pembangunan walaupun kedua-dua negeri itu mula ditadbir sejak 2008. Oleh itu, kecemerlangan pentadbiran bukan hanya bersandarkan kepada kehebatan ilmu agama, tetapi ianya merangkumi pelbagai kepakaran yang diolah bersama agar mampu menghasilkan pengurusan yang cekap.

PAS beranggapan bahawa ahli politik yang kalah dalam pemilihan muktamar akan bersara, menjadi tidak aktif dalam politik atau menganggotai mana-mana parti politik lain. Namun, tanggapan

PAS meleset sama sekali apabila mereka yang kalah dalam pemilihan muktamar telah menubuhkan parti baharu dan memberikan saingan kepada parti lama mereka. Sejak tertubuhnya AMANAH, pelbagai cemuhan telah dilemparkan kepada parti tersebut dan kenyataan kontroversi yang dilakukan oleh Presiden PAS ialah apabila beliau membuat ramalan bahawa AMANAH hanya boleh bertahan selama dua tahun. Pada dasarnya, proses menubuhkan parti baharu atau parti serpihan bukanlah merupakan fenomena ganjil dalam sistem politik kerana senario sedemikian pernah berlaku di India. Sebagai contoh, bekas Menteri Pertahanan dan Menteri Kewangan kepada Perdana Menteri Rajiv Gandhi, V.P. Singh bersama pengikutnya telah bertindak keluar dari Kongres dan menubuhkan Jan Morcha (People's Front). Untuk memastikan Kongres tewas dalam pilihan raya berikutnya, maka Jan Mocha telah menjalinkan kerjasama dengan Parti Janata (Janata Party) dan Bharatiya Lok Dal. Justeru, dalam pilihan raya umum 1989, Kongres di bawah kepimpinan Rajiv Gandhi telah tewas dan V.P. Singh dipilih menjadi Perdana Menteri (Baxter, Malik, Kennedy dan Oberst 1995:110).

Kesan globalisasi, perubahan tingkah laku politik dan evolusi pemikiran politik telah mengakibatkan terhasilnya konsensus politik, politik permuafakatan dan perkongsian kuasa dalam kalangan ahli politik parti pemerintah dan antara parti pemerintah dengan parti pembangkang. Sebagai contoh, Huntington (1991) melihat kejatuhan dan kebangkitan semula parti-parti dominan di Asia pada 1990-an seperti Kongres di India (1947-1977) dan Kuomintang (KMT) di Taiwan (1949-2000) dengan melakukan transformasi pentadbiran daripada autoritarian kepada demokrasi sebagai satu tindakan anjakan paradigma yang bersifat positif. Huntington (1991:266) juga menegaskan bahawa "successful democratisation required first a switch (through elections) of power away from former rulers and back to them in a subsequent election". Pandangan ini boleh disifatkan sebagai satu perancangan dan strategi berpolitik yang sistematik perlu disusun dengan rapi agar parti yang kehilangan kuasa akan berupaya memperolehnya semula.

Huntington juga berpendapat bahawa konsep liberalisasi mampu mengembangkan proses demokrasi, namun terdapat juga pendapat yang membahaskan bahawa konsep tersebut boleh menghalang daripada berlakunya perubahan kepimpinan dalam parti secara holistik (O'Donnel dan Schmitter 1986:10). Sebagai contoh, jika dilihat semula perjalanan pilihan raya Filipina, kejatuhan seseorang pemimpin autokrat disebabkan apabila beliau terlalu yakin dengan sistem pilihan raya yang diatur oleh beliau dengan kerjasama institusi kerajaan di bawah arahnya. Marcos berhasrat hendak menamatkan undang-undang tentera dengan mengembalikan semula sistem pemilihan presiden pada 1986. Keinginan untuk berbuat sedemikian timbul apabila beliau mempercayai maklumat daripada agensi risikannya yang mengatakan bahawa beliau dijangka menang dalam pilihan raya tersebut. Walau bagaimanapun, Marcos gagal mempertahankan statusnya sebagai ketua negara apabila keputusan pilihan raya tidak memihak kepadanya. Oleh itu, Huntington (1991:174) mengklasifikasikan "elections are the death of dictatorship".

Realitinya, pengaruh globalisasi dan kesannya ke atas sistem pemerintahan negara mula mendapat perhatian rakyat. Elit politik perlu sentiasa berwaspada dengan perkembangan teknologi kerana setiap pendekatan yang mereka aplikasikan akan mendapat tindak balas daripada rakyat. Oleh itu, rakyat boleh menilai kredibiliti sesebuah parti politik dan mereka boleh menyokong atau menolak mana-mana pemimpin politik. Selain globalisasi, kajian yang dilakukan oleh Ignazi (1992) mendapati bahawa faktor kejutan persekitaran (environmental shock) boleh juga menyebabkan sesebuah parti politik itu mengalami perubahan. Sebagai contoh, kejatuhan Soviet Union dan runtuhnya Tembok Berlin telah mengakibatkan banyak parti komunis di Eropah Barat telah menukarkan ideologi komunis ke demokrasi. Tindakan ini bertujuan supaya parti politik mereka masih relevan dan boleh diterima oleh rakyat atau penyokong.

Sebagai kesimpulan, dengan ketiadaan golongan progresif dalam PAS, adakah PAS telah melakukan satu anjakan paradigma yang melangkaui masa hadapan? Parti politik harus melakukan perubahan dalam struktur parti, pengurusan, pendekatan dan cara untuk berkomunikasi dengan penyokong atau pengikut agar parti mereka sentiasa relevan dan mempunyai kredibiliti yang tinggi. Sejarah dunia telah membuktikan bahawa Kongres dan KMT yang pada asalnya ialah parti pemerintah telah ditukarkan menjadi parti pembangkang dan mereka bangun semula menjadi parti

pemerintah dengan melakukan reformasi ke atas sistem pengurusan parti. Selain itu, mereka bersedia menjalinkan kerjasama dengan parti-parti politik yang lain hanya semata-mata untuk memperoleh semula kuasa pemerintah. PAS sepatutnya mempelajari strategi yang diatur oleh parti dominan seperti Kongres dan KMT dan bukannya melakukan tindakan yang boleh meruntuhkan struktur organisasi parti. Selanjutnya, Mohd Izani (2014:42) menjelaskan bahawa PAS sedar mereka tidak mampu mentadbir negara jika enggan berkongsi kuasa dengan parti-parti politik yang lain. Akan tetapi, disebabkan PAS berkeyakinan boleh bertindak bersendirian dalam menguasai politik Malaysia, maka sebagai kesannya mereka kekal sebagai parti pembangkang.

AMANA dan cabarannya

Perebutan kuasa dan penyebaran fitnah politik dikenal pasti sebagai faktor yang menyebabkan terjadinya krisis dalam kalangan ahli parti. Ironisnya, pentadbiran parti sering kali menyorok dan enggan menjelaskan mengapa krisis tersebut terjadi. Terdapat kebarangkalian mereka bertindak sedemikian untuk memelihara kestabilan dan keharmonian parti. Namun, adakah benar tindakan mereka itu untuk menjaga reputasi parti atau hanya sekadar bersifat retorik politik untuk melindungi kepentingan elit pemimpin atau presiden parti yang sekali gus sebagai mekanisme untuk mengelakkan kemarahan penyokong parti. Tambahan pula, pentadbiran parti selalu berselindung di sebalik alasan seperti di atas, kemungkinan atas arahan ketua parti yang enggan mengaku kelemahan diri sendiri dan mereka bersepakat menuduh pihak ketiga yang menyebabkan berlakunya perpecahan parti. Pemimpin AMANA berpengalaman berhadapan dengan pelbagai kemelut dalaman parti sebelum mereka disingkirkan daripada PAS melalui kertas undi. Oleh itu, pemimpin AMANA harus bijak menyelesaikan masalah dalaman parti walaupun mereka telah menjadi sebahagian daripada kerajaan gabungan Pakatan Harapan (PH). Umum mengetahui bahawa PH adalah gabungan antara Parti Pribumi Bersatu Malaysia (BERSATU), AMANA, Democratic Action Party (DAP) dan PKR. PH berjaya menjadi kerajaan setelah memenangi PRU 2018 dan Tun Dr Mahathir Mohamad dipilih sebagai Perdana Menteri.

AMANA menyedari bahawa parti mereka pernah dilabelkan sebagai parti nyamuk dan walaupun mereka berjaya mengubah persepsi rakyat dengan menjadikan parti mereka sebahagian daripada rakan gabungan PH, ini tidak bermakna mereka boleh berbangga dengan pencapaian tersebut. Tambahan pula, AMANA harus mengubah dan mempelajari cara berpolitik matang setelah dipilih menjadi kerajaan kerana hampir kesemua pemimpin AMANA tiada pengalaman dalam mentadbir negara. Seterusnya, AMANA harus mengaplikasikan pendekatan politik yang boleh diterima oleh penyokong, rakyat dan rakan gabungannya. Selain itu, PAS dan BN sentiasa mengklasifikasikan AMANA sebagai musuh politik dan mereka akan menggunakan pelbagai platform seperti pentas ceramah, alam siber atau bahan bercetak untuk menyebarkan kritikan atau kelemahan terhadap AMANA. Justeru, terdapat pelbagai cabaran yang harus diharungi oleh AMANA dalam usaha menukar dan merealisasikan parti nyamuk ke rakan gabungan PH.

Pertama, faktor perkauman merupakan halangan yang sukar untuk dipecahkan walaupun Malaysia sudah mencapai kemerdekaan selama 62 tahun (1957-2019). Pada dasarnya, kebanyakan parti politik di Malaysia dibentuk berdasarkan faktor perkauman dan isu perkauman sering kali didendangkan oleh mereka dalam usaha untuk mengekalkan kuasa. Walaupun dunia dilanda gelombang ketiga, globalisasi, dunia tanpa sempadan dan perkembangan teknologi canggih yang boleh merentasi pelosok dunia dalam jangka masa yang pantas, faktor perkauman tetap dijadikan sandaran oleh parti politik. AMANA menyedari bahawa usaha untuk memecahkan tembok perkauman bukanlah merupakan tugas yang mudah dan sebagai strategi untuk kekal relevan sebagai parti politik, maka mereka telah menjalinkan kerjasama dengan PH. Langkah ini bertujuan supaya rakyat boleh menerima mereka sebagai sebuah parti politik yang berdaya saing, mempunyai hala tuju yang jelas dan boleh menjadi parti alternatif kepada PAS. Untuk mencapai kejayaan dalam perjuangan, maka AMANA mesti berani melakukan anjakan paradigma dengan memperkukuh struktur parti, berani menerima kritikan dan membuka atau menerima keahlian daripada rakyat pelbagai bangsa dan agama.

Selanjutnya, kebencian perkauman boleh disebar oleh sesiapa sahaja tanpa mengenal latar belakang mereka dan platform sebaran yang paling mudah untuk mempengaruhi minda rakyat ialah menerusi alam maya. Tambahan pula, individu atau kelompok atau parti politik yang mempunyai jaringan perhubungan yang kukuh boleh mengupah askar siber untuk menyebarkan api perkauman dan strategi menggunakan jaringan media sosial dilihat sebagai senjata yang paling berkesan untuk memperluaskan api kebencian. Disebabkan parti politik di Malaysia dibina berdasarkan kaum, maka 'api kebencian' mudah dicipta melalui agama, bangsa dan institusi raja. Seterusnya, ramai penyokong tegar atau fanatik yang berkeliaran dalam parti politik, penjawat awam atau pertubuhan mudah melenting apabila sesuatu isu kaum atau agama secara sengaja disebar menerusi alam maya. Mereka akan menjerit atau mengeluarkan kata-kata keji kepada AMANAH dan PH dan selanjutnya mempersendakan kebolehan PH mentadbir negara. AMANAH melihat faktor perkauman sebagai satu halangan yang sukar untuk dirungkaikan dan ramai musuh politik di luar menunggu peluang dan ruang untuk menyebarkan api perkauman.

Kedua, politik kebencian dan politik ugutan yang diaplikasikan oleh musuh politik PH boleh memberikan kesan buruk kepada AMANAH. Menurut Zikri Abdullah (2016), sebutan 'AMANAH menjadi tunggangan DAP' adalah fitnah dan tujuan ungkapan ini diulang sebut oleh mereka adalah untuk mencemarkan imej dan menghalang penghijrahan ahli PAS ke AMANAH. Musuh politik PH menyedari bahawa hampir kesemua pemimpin AMANAH merupakan bekas ahli PAS dan mereka pernah menjadi ahli parlimen atas tiket PAS, memegang jawatan tertinggi dalam PAS dan mempunyai ramai pengikut sama ada penyokong setia atau tegar. Tambahan pula, sepanjang mereka berjuang dalam PAS, sudah pasti mereka telah membina empayar kekuatan dan apabila mereka disingkirkan daripada PAS, secara automatiknya mereka akan membawa sekali penyokong setianya. Justeru, strategi yang paling sistematik untuk menghalang penyokong setia daripada berhijrah mengikut pemimpinnya ialah dengan melemparkan pelbagai kritikan bersifat kebencian atau ugutan. Ironisnya, mengapa politik kebencian sering dikaitkan dengan DAP dan bukannya parti politik seperti Malaysian Chinese Association (MCA), Parti Gerakan Rakyat Malaysia (GERAKAN) atau Malaysian Indian Congress (MIC).

Selanjutnya, musuh politik PH memang arif dengan sikap dan perwatakan penyokong tegar atau fanatik dan kaedah yang paling sempurna untuk menimbulkan rasa kebencian kepada AMANAH ialah dengan memainkan isu agama, bangsa dan institusi raja. Walaupun teknologi seperti media sosial boleh dikategorikan sebagai mekanisme alternatif untuk mengubah pemahaman rakyat, namun pemikiran penyokong tegar tetap berpegang teguh kepada kenyataan yang dikeluarkan oleh pemimpin kesayangan mereka. Penyokong tegar bukan sahaja wujud dalam parti politik, malahan ianya berada di mana-mana yang merangkumi orang perseorangan, bijak pandai, masyarakat kampung dan sebagainya. Musuh politik akan melemparkan benih kebencian melalui media sosial dan benih tersebut akan disambut oleh penyokong tegar dengan memperbesarkan isu itu. Sesudah itu, mereka akan memastikan isu tersebut menjadi tular di media sosial dan mereka mula mengkritik kerajaan dengan pelbagai kata-kata yang kurang menyenangkan. AMANAH menyedari bahawa sindrom politik kebencian dan ugutan sukar untuk ditangani walaupun mereka sudah menjadi kerajaan dan ianya menjadi satu cabaran kepada mereka.

Ketiga, bagaimanakah penerimaan rakyat terhadap AMANAH dan apakah strategi yang harus diatur oleh AMANAH agar parti mereka dapat menarik minat pelbagai kaum dan golongan? AMANAH harus membuktikan kepada rakyat bahawa mereka bukanlah parti nyamuk dan mereka juga tidak boleh terlalu bergantung kepada zaman kegemilangan semasa berada dalam PAS. Ujian pertama yang mengukur kehebatan AMANAH sebagai sebuah parti politik yang relevan ialah melalui pilihan raya kecil (PRK) Parlimen Kuala Kangsar dan Sungai Besar yang diadakan pada 18 Jun 2016 ekoran kematian penyandang di ketika itu. Menurut Timbalan Ketua Pemuda Amanah Nasional Faiz Fadzil, rekod calon AMANAH yang mendapat 7,609 undi di Sungai Besar dan 4,883 undi di Kuala Kangsar membuktikan bahawa dakwaan kononnya AMANAH ialah parti nyamuk ternyata tidak berasas (Dalia Ismail, 2016). Sokongan daripada pengundi pelbagai latar belakang menunjukkan bahawa AMANAH merupakan parti yang boleh diterima rakyat walaupun usia penubuhannya masih setahun jagung.

Jadual 1.1 menjelaskan bahawa walaupun AMANAH kalah dalam PRK, sokongan yang diberikan oleh rakyat berdasarkan jumlah undi tidaklah begitu mengecewakan. Realitinya, AMANAH menginginkan kemenangan dalam PRK tersebut walaupun usia mereka belum genap setahun (16 Sept 2015 – 18 Jun 2016) kerana mereka yakin bahawa kemenangan boleh menghapuskan mitos yang melabelkan mereka sebagai parti nyamuk. Namun, keputusan berada di sebaliknya apabila pengundi masih lagi sangsi dengan kebolehan AMANAH sebagai parti alternatif kepada PAS walaupun mereka membariskan calon yang berwibawa dalam PRK tersebut. AMANAH berjaya mendapat 7609 undi berbanding 6902 yang diperolehi oleh PAS di Sungai Besar manakala di Kuala Kangsar, AMANAH hanya mendapat 4883 undi berbanding 5684 undi yang diperolehi oleh PAS. Ini kerana Selangor ditadbir oleh PKR dan PKR merupakan rakan kerjasama AMANAH dan seterusnya faktor ini sedikit sebanyak dilihat dapat membantu AMANAH memperluaskan pengaruhnya di Sungai Besar. Selain itu, pendirian AMANAH yang menegaskan bahawa mereka tidak akan menjalinkan ikatan perhubungan dengan UMNO-BN telah menyebabkan mereka masih lagi relevan untuk diberikan sokongan. Tambahan pula, isu-isu rasuah, penyalahgunaan kuasa, ketirisan pengurusan ekonomi dan penyelewengan dana awam yang sering kali diperjuangkan oleh AMANAH telah berjaya menarik minat pengundi untuk terus memberikan sokongan kepada mereka.

Jadual 1.1 Keputusan PRK Parlimen Kuala Kangsar dan Sungai Besar

Kawasan PRK	UMNO	PAS	AMANAH	Bebas
Kuala Kangsar	12,653	5684	4883	54
Sungai Besar	16,800	6902	7609	-

Sumber : <https://www.mysumber.com/prk-kuala-kangsar-sungai-besar.html>

Keempat dan terakhir, tekanan yang diberikan oleh UMNO-BN dilihat sebagai salah satu strategi untuk memusnahkan perjuangan AMANAH. Sepanjang UMNO-BN menjadi kerajaan, mereka telah berpengalaman berhadapan dengan pelbagai kemelut politik sama ada daripada rakan gabungan atau musuh politiknya. Oleh itu, kewujudan AMANAH tidak menggugat kekuatan mereka dan mereka membuat tanggapan bahawa hala tuju perjuangan AMANAH tidak mampu mencabar kehebatan mereka. Tambahan pula, situasi politik Malaysia pada 2016 menunjukkan bahawa PAS mula berbaik-baik dengan UMNO dan kesempatan ini telah dimanfaatkan sepenuhnya oleh UMNO dengan bergabung tenaga bersama PAS untuk menyerang AMANAH. Kerjasama politik memerlukan persefahaman dan oleh itu, PAS ditugaskan untuk mengeluarkan kenyataan yang mengkritik AMANAH manakala UMNO akan melindungi PAS daripada dikenakan tindakan undang-undang kerana pada ketika itu UMNO masih lagi kerajaan pemerintah.

UMNO-BN menyedari bahawa platform alam maya sering dikunjungi oleh rakyat dan platform tersebut harus digunakan semaksimum mungkin bagi memusnahkan jangka hayat AMANAH. Oleh itu, mereka sering memuat naik perbincangan dan perdebatan yang bersifat adu domba dan kaedah ini diklasifikasikan sebagai satu strategi UMNO-BN untuk memperluaskan perasaan kebencian rakyat terhadap AMANAH. Ironinya, PAS dilihat begitu aktif menggunakan platform alam maya untuk menyerang, mempertikaikan, menangkis dan melabelkan AMANAH dengan pelbagai gelaran. Politik adu domba dikenal pasti sebagai senjata yang berkesan untuk menambahkan kebencian rakyat kepada AMANAH kerana ramai dalam kalangan mereka akan terpengaruh dengan maklumat yang disebarkan dalam alam maya walaupun maklumat tersebut hanyalah rekaan daripada UMNO-BN atau musuh politik. Selain itu, kekurangan maklumat atau ilmu pengetahuan mengenai politik dalam kalangan rakyat lebih memudahkan tugas UMNO-BN untuk terus menipu, menggelirukan dan memanipulasikan cerita sebenar mengenai AMANAH.

Dalam pendekatan realis, Machiavelli (1989:viii) berhujah bahawa kejayaan seseorang penguasa mencapai dan mengekalkan kuasa, termasuk bagaimana kuasa itu digunakan membuktikan bahawa penguasa tersebut bijak memanipulasikan kepercayaan rakyat untuk kepentingan dirinya. Seterusnya, penguasa itu mahir dalam menyusun strategi berpolitik yang sekali gus boleh memperkukuh kedudukannya sebagai seorang ketua. Bagaimanakah kuasa itu diperolehi bukan

menjadi satu perdebatan yang serius kerana nilai agama dan moral bukan merupakan satu kewajiban yang mesti dipatuhi oleh golongan realis. Sebagai contoh, peristiwa dunia menjelaskan bahawa bagaimana kejayaan Rom menumpaskan musuhnya dan mengamalkan taktik adu domba dalam kalangan orang Greek, kemampuan Iskandar Zulkarnain menundukkan kerajaan Darius dengan menggunakan strategi peperangan dan pentadbiran yang licin dan keupayaan kepimpinan Cyrus, Theseus dan Romulus bertahan dengan cara melengkapkan diri dengan kekuatan tentera telah menjadi rujukan serta objek pujian Machiavelli ketika membahaskan kehidupan politik.

Justeru, sifat-sifat di luar batasan kemanusiaan seperti tipu muslihat, penderaan fizikal, tekanan mental, konspirasi terancang, penghapusan etnik, penipuan siber, mengutamakan kronisme, menghalalkan sogokan dan apa sahaja mekanisme yang diaplikasi dan diperalatkan dalam pelbagai keadaan dan kemelut politik. Disebabkan objektif terakhir sesuatu pertempuran ialah kuasa, maka segala pertimbangan kebaikan, kesejahteraan dan seumpamanya akan sujud di bawah pengaruh kuasa. Selanjutnya, pengaruh agama hendaklah dijumpukan jika ianya memberi kesan negatif kepada seseorang ketua untuk mencapai impiannya untuk berkuasa. Agama dan nilai moral tiada ruang dalam diri seseorang pemimpin yang berfikir realis kerana kedua-dua elemen tersebut dilihat sebagai penghalang utama untuk membolehkan beliau menjadi seorang ketua yang berpengaruh. Ukuran kebaikan satu-satu kaedah ialah kemampuan menjayakan projek politik atau “might is right” (Machiavelli, 1989:ix).

Sebagai kesimpulan, AMANAH menyedari bahawa musuh politik tetap akan mencari kesalahan mereka walaupun mereka bukan lagi parti nyamuk. Politik kebencian berasaskan kaum dan agama mudah dijadikan senjata untuk meracuni pemikiran rakyat dan strategi menjadikan isu perkauman sebagai modal politik sengaja dicipta oleh mereka yang mengklasifikasikan AMANAH sebagai musuh politik. Sementara itu, PAS dilihat menjadi juara dalam mempersendakan kebolehan AMANAH berbanding parti-parti politik yang lain dan mereka seolah-olah enggan merestui kewujudan AMANAH dengan melabelkan AMANAH adalah parti nyamuk, usianya tidak berpanjangan dan mereka bukanlah satu ancaman kepada PAS. Kebencian sebegini sukar dihapuskan walaupun PH sudah menguasai institusi kerajaan dan PH menyedari bahawa jika mereka berkelakuan sama seperti BN, maka rakyat akan mempertikaikan semangat Malaysia Baru yang dilaungkan oleh mereka. Justeru, bukan mudah untuk AMANAH mengharungi cabaran dalam dunia politik walaupun ramai daripada mereka bertaraf veteran dan telah menjadi rakan gabungan PH.

Kesimpulan

Perebutan kuasa dan konflik dalaman dikategorikan sebagai salah satu punca terbinanya parti nyamuk atau parti serpihan. Setiap pemimpin sudah pasti akan membina jaringan perhubungan dengan penyokong, pengikut setia dan memantapkan lagi kedudukannya sebagai ketua. Apabila seseorang pemimpin itu dipecat atau disingkirkan daripada parti melalui peti undi, maka bukanlah mustahil jika pengikut dan penyokong setianya akan turut mengikuti haluan ketuanya. Tambahan pula, jika ketua parti yang disingkirkan itu menubuhkan parti baharu atau parti serpihan, sudah pasti parti tersebut akan mendapat sokongan daripada penyokong setianya. Fenomena ini tidak disukai oleh parti induk kerana mereka menganggap parti serpihan sebagai ancaman. Justeru, strategi yang sesuai untuk menjatuhkan parti serpihan ialah dengan menyebarkan propaganda atau fitnah sama ada dengan memainkan isu perkauman atau kebencian. Sebagai contoh, Presiden AMANAH, Mohamad Sabu pernah dilabelkan sebagai pengikut Syiah oleh UMNO dan tujuan UMNO berbuat sedemikian ialah untuk mencalarakan imejnya dan berharap rakyat jangan memberikan sokongan kepada AMANAH. Propaganda itu boleh diklasifikasikan sebagai perang sarat dan jika ianya berjaya, maka ada kebarangkalian jangka hayat AMANAH tidak berpanjangan.

Sebagai contoh lain, PAS begitu giat memperkecilkan kebolehan AMANAH dengan melabelkan parti tersebut dengan pelbagai gelaran negatif seperti AMANAH kuda tunggangan DAP dan AMANAH akan melutut kepada PAS. Persoalan pertama ialah bagaimanakah PAS begitu yakin yang AMANAH akan membubarkan partinya dan menyertai semula PAS, manakala persoalan berikutnya ialah benarkan AMANAH akan mengalami ketandusan penyokong atau pengikut

disebabkan kenyataan yang memperkecilkan kebolehan AMANAH datangnya daripada Presiden PAS? PAS sengaja mencipta api kebencian terhadap AMANAH dan oleh itu, kajian ini mendapati bahawa AMANAH bersama rakan gabungannya harus terus bekerja dan mempamerkan kehebatan mereka sebagai pemimpin walaupun musuh politik sering melemparkan fitnah yang berbentuk perkauman atau kebencian. Mereka harus mengambil ikhtibar daripada PKR Selangor yang berjaya mengekalkan statusnya sebagai kerajaan negeri sejak 2008, walaupun mereka sering dilemparkan dengan pelbagai tuduhan yang menyakitkan oleh UMNO di awal pentadbirannya. Realitinya, politik perkauman atau politik kebencian tiada tanda noktah akhir. AMANAH bersama sekutunya boleh menawan keyakinan rakyat melalui kecekapan pengurusan dan pentadbiran.

Penghargaan

Jutaan terima kasih diucapkan kepada Universiti Sains Malaysia atas keperihatinannya meluluskan geran jangka pendek bernombor 304/PJJAUH/6313302 dan ribuan terima kasih diucapkan juga kepada Dekan, Pusat Pengajian Pendidikan Jarak Jauh kerana memberi sokongan dan meluluskan permohonan geran jangka pendek ini.

Rujukan

- Austin, L. (1975). *Saints and Samurai : the political culture of the American and Japanese elites*. New Haven and London: Yale University Press.
- Baxter, C., Malik, Y., Kennedy, C. & Oberst, R. (1995). *Government and politics in South Asia*. Boulder CO: Westview Press.
- Christensen, R. (2000). *Ending the LDP hegemony. Party cooperation in Japan*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Dalia Ismail. (20 Jun 2016). *Amanah bukan parti nyamuk seperti didakwa Pas*. Dimuat turun 20 Feb 2018, daripada <https://malaysiadateline.com/amanah-bukan-parti-nyamuk-seperti-didakwa-pas/>
- Hungtington, S. P. (1991). *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Norman and London. University of Oklahoma Press.
- Ignazi, P. (1992). Party change: the case of the PCI transformation into PDS. Pembentangan kertas kerja. *Democratic and the organization of political parties*. European Consortium for Political Research Joint Sessions, Limerick, Ireland. 30 Mac – 4 April.
- Machiavelli, N. (1988). *Machiavelli: The Prince*. Cambridge University Press.
- Machiavelli, N. (1989). *Penguasa: surat seorang negarawan kepada pemimpin republik*. Muhammad Abu Bakar, Terj. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa & Pustaka.
- Malaysiakini. (4 Jan 2018). *Husam tunggu saman kerajaan Kelantan*. Dimuat turun 12 Jan 2018, daripada <https://www.malaysiakini.com/news/407572>
- Malaysiakini. (12 Mac 2018). *Dr M mengaku salah pecat Anwar*. Dimuat turun 29 Nov 2019 daripada <https://www.malaysiakini.com/news/415427>
- Malaysiakini. (31 Dis 2017). *'KPK kalah saman lagi, rugikan Kelantan'*. Dimuat turun 12 Jan 2018, daripada <https://www.malaysiakini.com/news/407146>
- Mohd Izani Mohd Zain. (2014). From Islamist to Muslim Democrat: the present phenomenon of Muslim politics in Malaysia. *International Journal of Islamic thought*. 6 (1): 37-45.
- O'Donnel, G. A. & Schmitter, P. C. (1986). *Transitions from authoritarian rule : tentative conclusion about uncertain democracies*. Baltimore : John Hopkins University Press.
- Rahimah Abdullah. (8 Ogos 2019). *Tersalah tafsir? 'Fantasticalah' Najib ini - Tun Dr. Mahathir*. Dimuat turun 29 Nov 2019 daripada <http://www.astroawani.com/berita-malaysia/tersalah-tafsir-fantasticalah-najib-ini-tun-dr-mahathir-214537>
- Roniger, L. (1987). Coronelismo, caciquismo and oyabun-kobun binds : divergent implications of hierarchical trust in Brazil, Mexico and Japan. *The British Journal of Sociology*. 38 (3) : 310 – 330.
- Tan, A. C. (2002). The transformation of the Kuomintang party in Taiwan. *Democratization*. 9 (3): 149-164.
- Warner, C. M. (1997). Political parties and the opportunity costs of patronage. *Party Politics*. 3 (40): 533 – 548.
- Zikri Abdullah. (15 Jun 2016). *Enam soalan untuk orang parti Amanah, sila jawab*. Dimuat turun 7 Feb 2018, daripada <https://malaysiadateline.com/enam-soalan-untuk-orang-parti-amanah-sila-jawab/>

